

RESSENYES

Peter Frankopan, *Las nuevas rutas de la seda. Presente y futuro del mundo*. Barcelona: Crítica, 2019, 366 pp.

La història és el mirall de l'evolució de les societats humanes. El món ha canviat a mesura que els interessos i percepcions de les persones ho feien, però és evident que el canvi ha esdevingut molt més ràpid en el darrer segle, i cada vegada és més exponencial. Un clar exemple: transcorregueren molts més anys entre els faraons Kheops i Cleòpatra que entre aquesta i nosaltres. Si comparem la mesura del canvi entre ambdós intervals, no existeix comparació possible. Vivim en un món que es transforma a ritmes vertiginosos. L'ordre mundial evoluciona constantment. D'aquest paradigma tracta el llibre de l'historiador, professor de la Universitat d'Oxford i expert en investigacions bizantines Peter Frankopan, qui ja a la contraportada sintetitza al màxim la idea principal de l'obra: «Tots els camins solien portar a Roma. Ara porten a Pequín». I és que, si la primera globalització contemporània, la del segle XIX, fou la dels britànics, i la segona, del segle XX, fou la dels nord-americans, el que pretén la Xina és liderar una nova globalització a partir de relacions comercials internacionals.

Aquí és on té sentit el títol de l'obra de Frankopan. Les «noves rutes de la seda» —una clara al·lusió a la ruta comercial asiàtica creada al segle I aC— fan referència a les relacions polítiques, econòmiques i culturals entre països de tots els continents que estableixen un sistema internacional més enllà del domini d'Occident. Per tant, no es parla en aquest llibre d'un àmbit geogràfic concret, sinó d'un moviment d'idees, productes i polítiques arreu del món. Amb tot, el llibre ensenya molt bé com un succés d'un determinat indret del món pot tenir implicacions importants a qualsevol altra part del globus, per molta distància que hi pugui haver. Això és, precisament, la causa i la

conseqüència del fenomen de la globalització.

L'autor ens deixa ben clar que el domini mundial depèn, en gran manera, de la quantitat de recursos que puguin manejar les grans superpotències actuals. La Xina, amb un ventall enorme i ampli de recursos naturals, físics i humans, es posiciona així com a clar pretendent a substituir el lideratge dels Estats Units en el panorama internacional. I, si la Xina lidera el canvi de paradigma, ho fa acompanyada de múltiples nacions d'Àsia i el Pròxim Orient, que indubtablement han aconseguit fer virar l'auge d'Europa i els Estats Units. Àsia és el continent del futur, pel fet que conté el 70 per cent de les reserves mundials de petroli i el 65 per cent de les de gas natural, dos elements crucials per al desenvolupament humà, i dels quals no deixem de sentir parlar arran de la crisi internacional causada per la invasió russa d'Ucraïna. Parlem, doncs, d'un desplaçament de l'eix vertebrador del món des d'Occident cap a Orient, des de l'Atlàntic cap al Pacífic. El domini econòmic occidental que esclatà arran de la Revolució Industrial es troba ara en gran perill. Com explica Frankopan, es calcula que el 2027 el PIB combinat de les ciutats asiàtiques serà ja més gran que el de la suma de les europees i nord-americanes. Tal trencament de paradigma suposa la no acceptació dels països orientals dels valors, tradicions i idees polítiques d'Occident. Som davant una mena de rebel·lió geopolítica en la qual es pretén posar en dubte el sistema polític de les democràcies liberals i la promoció dels drets humans que s'establiren segles enrere. Les potències emergents no accepten ja interferències externes.

En aquest sentit, cada cop més nacions i persones arreu del planeta tenen la sensació que és la Xina la que obre les portes per cooperar, desenvo-

lupar i crear llaços, en comparació a un Occident més reticent i sancionador, liderat per uns Estats Units encaixonats dins l'imperialisme. La imatge exterior és vital, i establir aliances també. I els xinesos han après bé en les darreres dècades que les inversions econòmiques es tradueixen en beneficis polítics. Per tant, la situació asiàtica s'identifica amb la millora de connexions, col·laboracions i infraestructures comunes, com xarxes ferroviàries, rutes marítimes, carreteres i autopistes, transports d'alta velocitat i ponts, així com oleoductes i gasoductes per portar el gas natural i el petroli des de Rússia i Àsia central a indrets com la Xina.

En canvi, el panorama occidental, i en especial l'uropeu, és força més pessimista. Al fet que cap de les deu economies amb un creixement més gran en els darrers anys no és occidental, hi hem d'afegir les disputes internes d'aquest bloc, que tendeix a la separació. Clars exemples són el Brexit, els moviments d'extrema dreta antieuropeistes, reivindicacions independentistes com l'escocesa o la catalana, la tensió comercial entre el *trumpisme* i la Unió Europea, o les confrontacions entorn del problema migratori provinent del sud.

És evident, en tot això, l'avantatge estratègic amb el qual compten les potències no democràtiques, que poden mantenir un control molt més estricte sobre la societat i poden planificar el futur amb molt més marge i antelació. Mentre als Estats occidentals s'empra la tecnologia i el monitoratge de ciutadans per impulsar beneficis corporatius, a Orient tal informació es considera un assumpte de seguretat nacional. Els països autoritaris no tenen límits en la propietat estatal ni en la prohibició de xarxes i accessos com Google, Facebook o Twitter. Tot plegat, els efectes en termes de relacions de poder són prou clars.

Frankopan també ens il·lustra un món en el qual el criteri econòmic pot prevaldre per sobre d'enemistats ideològics o culturals. Així s'explica, per exemple, l'aliança econòmica entre els Estats Units i l'Àrab Saudita gràcies a la venda d'armes. Però també se'ns mostra un món amb relacions diplomàtiques molt complexes, on aquells països considerats amics tenen també aliances amb potències enemigues. En tenim exemples clars en la relació simultània de països com l'Àrab, Qa-

tar i Turquia amb nord-americans, xinesos i russos alhora. Les potències del món intercanvien productes, arriben a acords diplomàtics i estableixen aliances mòbils en funció dels seus propis interessos, la qual cosa fa del panorama internacional un escenari volàtil i molt complex. S'exposen al llibre nombrosos casos, en especial protagonitzats per la Xina, d'ajudes aparentment «gratuïtes» a nacions estrangeres, i es deixa ben clara la presència d'interessos polítics, estratègics o territorials en cada una de les passes que fan els principals agents geopolítics del món. Amb Peter Frankopan aprenem que res no és gratuït i amb tot es paga un preu.

Som, en definitiva, davant una obra molt ben redactada i de fàcil enteniment, pròpia d'un historiador tan prestigiós i destacat com Peter Frankopan, qui ja havia publicat un altre treball de gran reconeixement, *El corazón del mundo: una nueva historia universal* (2016). La d'aquest llibre és una tasca de profunda investigació, comparació i anàlisi, que ofereix un producte amb gran detallisme sobre tota classe de conflictes i situacions polítiques, econòmiques, socials o humanitàries. Tot plegat presenta una àmplia visió del món des de diversos punts de vista, tant territorials com temàtics. Si bé és cert que molta de la informació concreta que es facilita en aquest treball resulta difícil de retenir, és molt clarificadora dels paradigmes generals que s'hi solen transmetre a l'inici de cada apartat. I, alhora, ens serveix per conèixer amb gran profunditat els principals reptes diplomàtics actuals en el panorama internacional. El gran detallisme i la multiplicitat de casos exposats, però, requereixen una millor organització per subapartats, principal manca d'aquest llibre. Es tracta, doncs, d'una obra teòrica repleta de casos pràctics.

En tractar temes de molta actualitat, el llibre pateix el perill de quedar desfasat en alguns aspectes. Tot i que això mateix succeeix en alguns casos —es fa referència al possible conflicte posterior a la marxa nord-americana de l'Afganistan, conflicte que ja ha esclatat actualment, o a l'impacte internacional de les polítiques de Trump, qui ja no es troba en el càrrec—, no deixa de ser cert que els plantejaments de l'autor van en consonància amb la narrativa dels darrers anys, i, per tant, resulta

perfectament vàlid per entendre el present i el futur. Frankopan encerta fins i tot quan desconeix el que passarà exactament, perquè parla, ja el 2019, d'un creixent poder talibà a l'Afganistan i d'una possible aliança energètica entre Rússia i la Xina. Les polítiques de Trump tampoc no les hauríem de tractar com un escenari descartat en el futur, doncs ja està confirmada la seva candidatura a la presidència el 2024, i les seves opcions no són pas poques.

Las nuevas rutas de la seda, en definitiva, va dirigit a un públic molt interessat a conèixer més enllà de casa seva i les seves fronteres, però no necessàriament informat dels temes que s'hi tracten. És un llibre molt útil per tenir una perspectiva general dels motors que mouen el món i per entendre el funcionament d'aquest.

Miquel Vidal Bosch
Universitat de les Illes Balears